

АНАЛІЗ ТОПОНІМІВ В АНГЛІЙСЬКИХ, РОСІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ЛІТЕРАТУРНИХ КАЗКАХ

Ю. В. Мєр'ємова

1. Вступні положення. Завдяки географічним назвам літературна розповідь набуває життєвої достовірності, документальної точності, детальності обрамлення художньо-історичних просторових меж твору. Топоніми вносять в літературний твір динамізм, рухомість, надають художньої гнучкості, фіксують розширення поля діяльності персонажа (Лукаш 2011:253). «Топоназви створюють реальний фон для розвитку сюжету, композиції, локалізують місце дії, допомагають окреслити контури художнього простору, зображеного в творі» (Фонякова 1990 :88). З другої половини ХХ століття різко зріс дослідницький інтерес до географічних назв. З'явилися роботи вчених-філологів, присвячені питанням класифікації та поетиці топонімів: А. В. Суперанська, В. А. Ніконов, О. М. Попова, В. М. Михайлов, Ю. А. Карпенко, С. Ю. Мотигіна, А. А. Нікольський, Г. Л. Девятайка та ін. **Актуальність** даного дослідження зумовлена недостатньою вивченістю топонімів казкового дискурсу у зіставному аспекті на матеріалі англійських, російських та українських літературних казок. **Метою** даного дослідження є аналіз класифікації топонімів казкового дискурсу. Об'єктом дослідження послужили топоніми літературних казок ХІХ-ХХІ представлені у трьох мовах. **Предметом** дослідження є особливості розподілення топонімів за видами в англійських, російських, українських літературних казках. **Матеріал** дослідження отриманий методом суцільної вибірки з казок англійською, російською та українською мовами (150 казок) та складає 202 топоназви.

2. Аналіз топонімів в англійських, російських та українських літературних казках.

2.1. В англійських літературних казках, як і в російських, найбільш поширеним видом топонімів є хороніми, або назви великих територій (*Devonshire, Wild Woods, Persia; Таганай, Страна Дураков, земля Землянская*), найменше виявлено оронімів, тобто назв гірських масивів, що можна пояснити географічними особливостями місцевості, де казки англійською мовою були написані. Найбільше оронімів зустрічається в російських казках (*Волчьи пади, Васина Гора, Костяная горка*).

2.2. Письменники у виборі топонімів завжди орієнтуються на відомі їм топоніми, місцевість, де вони зростали і живуть. Так, географічне місцезнаходження автора впливає на його/її просторові уявлення. В казках англійських авторів присутня найбільша кількість інсулонімів, або назв островів на півостровів (*Owl Island, Greenland, Island of Bingtang*), в той час як в казках російських авторів інсулоніми відсутні взагалі, а в українських казках становить всього 3,3% - 2 одиниці (*Острова Па-Па, Хортиця*).

2.3. Характерною особливістю англійських казок є використання дромонімів - назв шляхів сполучення (*Woodbine Lane, Devonshire Lane, Fitchburg Road*). В англійських казках сюжет часто розвивається саме в подорожі, в дорозі, де герой (частіше представник тваринного світу) зустрічається з іншими персонажами казки, або натрапляє на якусь пригоду. В російській мові є тільки один дромонім (*Сибирский тракт*), в українській мові вони відсутні взагалі.

2.4. Поряд з реальними топонімами в англійських казках є і вигадані топоніми, які є частиною образів персонажів, що їх населяє. Наприклад, поряд із реально існуючими гідронімами *Nile, Amazon, the Pacific, Suez*, ойконімами *England, Spain, New Zealand, Australia*, співіснують такі: *River Pigsty* «*ріка Свинарник*», що знаходиться поблизу ферми та *the Wollgong River* «*ріка Вологонг*», що можливо походить від назви австралійського міста *Wollongong*. Особливо багато вигаданих власних назв

зустрічається серед хоронімів: *Great Tightness, Wild Woods, the Golden Palace, Warrigaborrigarooma* та ін. Некронімів (назв місць захоронення) не було виявлено в казках англійською, російською та українською мовами. В російській мові спеціально створених автором топонімів небагато, частіше зустрічаються просторічні форми найменувань реально існуючих топографічних об'єктів (*Костяная горка, Пестренькое место*).

2.5. В українських літературних казках найчастотнішим типом топонімів є ойконіми (назви населених пунктів), як вигадані, так і реальні (*Найсмішнішої країни найвеселіших жартунів, Далека Країна, Україна, Кубань-Тамань, Польське царство, Полтава*).

2.6. В українській мові, порівняно з англійською та російською присутня найбільша кількість комонімів, найменувань об'єктів сільської місцевості, що характерно для дискурсу української казки: дія відбувається в місці, яке можна пізнати зі свого досвіду чи асоціювати з чимось знайомим (*Селище Росава, село Луки, Великий Любень, Сокаль*). В той же час в українській мові представлена і найбільша кількість урбанонімів, тобто назв міст та об'єктів, що знаходяться у місті (*Київ, Львов, Кушнірська брама, Рим*). В українських казках зустрічається і один агроонім, назва земельного угіддя (*поле Баранове*), що є єдиним прикладом у порівнянні з двома іншими мовами.

2.7. Тільки в українських казках наявні спалеоніми (підземні топоніми, що мають вихід на поверхню землі, в тому числі печери, підземні ріки, колодязі): *Лисович; дромоніми*, та хороніми, натомість, в українській мові не зустрічаються. В російських казках представлена найбільша кількість гідронімів у порівнянні з англійською та українською мовами – відповідно: 20,3%: 9,1%: 8,3% (*Окиян, озеро Иткуль, Amazon, Дніпро-Славута, Чорне море*).

Література

1. Дука Л. І. Прагматичний потенціал онімів та способи його актуалізації в тексті : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук (10.02.02) / Дніпропетр. нац. ун-т. – Дніпропетровськ, 2002. – 18 с.
2. Литвин Л. В. Ономастична система художньої прози (на матеріалі французьких романів ХІХ–ХХ століть): автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.05 / Л.В. Литвин. – Київ, 2006. – 21 с.
3. Лукаш Г. П. Актуальні питання української конотоніміки [Текст] : монографія / Г. П. Лукаш. – Донецький нац. ун-т. – Донецьк : Промінь, 2011. – 447 с.
4. Фоякова О. И. Имя собственное в художественном тексте. – Л.: ЛГУ, 1990. – 103 с.
5. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. – М.: Наука, 1973. – 367 с.

УДК 811.161.2'373.7

СЕНСОРНЕ ПОЛЕ ПРЕДМЕТНОЇ ЛОКАТИВНОСТІ У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Л. В. Романюк

Обов'язковим елементом просторових уявлень предметної локативності є визначення понять «добре – погано». На рівні фразеологічної вербалізації вони актуалізують низку образів міфопоетичного та релігійного наповнення. Розглянемо ідіому *сьоме (дев'яте) небо (на сьомому небі)*, а також солярні міфологеми – *щаслива*